

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการปกครองท้องถิ่น รูปแบบกรุงเทพมหานครในครั้งนีเนื่องจากผู้เขียน มีความสนใจต่อสถานบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นตำแหน่งซึ่งเกิดขึ้นมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงเล็งการณ์ไกล และมองเห็นคุณค่าของระบบการมีผู้นำของราษฎร ในแต่ละชุมชนที่ราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของตนและเป็นผู้เชื่อมประสานให้กับส่วนราชการในการนำเอาบริการต่าง ๆ ลงไปสู่ราษฎร ในอดีตได้มีระบบกำนันผู้ใหญ่บ้านมานานแล้ว แต่ไม่ได้มีความแน่นอนมั่นคง จึงได้ค่อย ๆ เลื่อนหายไป พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงริ่ฟื้นขึ้นมาใหม่และทำให้เป็นระบบ มีอำนาจหน้าที่ชัดเจนโดยการกำหนดขึ้นเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 เป็นส่วนหนึ่งของพระบรมราชโบายในการทำให้ประเทศไทยเป็นปึกแผ่น สามารถต้านทานต่อกระแสการล่าอาณานิคม ในขณะนั้นได้แม้ว่าวัตถุประสงค์ในตอนแรกจะได้ทรงมุ่งหมายให้ใช้ระบบกำนันผู้ใหญ่บ้านในหัวเมืองหรือส่วนภูมิภาคก็ตาม แต่ก็ได้มีการใช้ระบบกำนันผู้ใหญ่บ้านนี้ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งขณะนั้นยังอยู่ในรูปของมณฑลกรุงเทพมหานคร มาตั้งแต่เริ่มต้นมีกฎหมาย โดยทรงเห็นว่า ระดับความเจริญของพื้นที่ต่าง ๆ ของนครหลวงยังไม่เท่ากัน ดังนั้นในเขตอำเภอชั้นนอก ซึ่งเป็นพื้นที่ห่างไกลและด้อยความเจริญ การใช้ระบบกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่เหล่านั้นย่อมมีความเหมาะสม ต่อมาเมื่อมีการปรับปรุงกฎหมายเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ซึ่งยังคงใช้จนถึงปัจจุบันนี้ การกำหนดให้ระบบกำนันผู้ใหญ่บ้าน ยังคงมีอยู่ในเขตอำเภอชั้นนอกโดยไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะรูปแบบการปกครองของกรุงเทพมหานครจะมีวิวัฒนาการไปเพียงไร จากการเป็นจังหวัดหนึ่งในมณฑลกรุงเทพมหานคร จนกระทั่งมาเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่สมบูรณ์แบบที่สุดในปัจจุบัน ระบบกำนันผู้ใหญ่บ้านก็ยังคงมีอยู่ แต่ได้ค่อย ๆ ลดความสำคัญลงตามลำดับระบบกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นเสมือนสิ่งแปลกปลอมที่ยังหลงเหลืออยู่ หากพิจารณาในแง่หลักการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินที่กำหนดให้กรุงเทพมหานครเป็นราชการส่วนท้องถิ่น และกำหนดให้รูปแบบการปกครองตามกฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องที่เป็นราชการส่วนภูมิภาค ดังนั้นการมีระบบกำนันผู้ใหญ่บ้านหลงเหลืออยู่ย่อมเป็นการขัดแย้ง

กับหลักการแบ่งแยกอำนาจโดยชัดแจ้ง แม้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 จะได้เปิดโอกาสให้กรุงเทพได้พิจารณายกเลิกตำแหน่งนี้เสียก็ได้ นับตั้งแต่กฎหมายมีผลบังคับใช้จนถึงบัดนี้กว่า 10 ปี กรุงเทพมหานครก็ไม่ได้มีการหยิบยกเรื่องนี้มาดำเนินการอย่างเป็นทางการอย่าง เป็นรูปธรรมแต่อย่างใด

จากผลของการศึกษาในวิทยาลัยหลายเล่มที่เกี่ยวข้องกับเรื่องกำนันผู้ใหญ่บ้าน แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เปลี่ยนแปลงไปจาก เดิมมาก ผลจากความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อสภาพและบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน แม้ในกรุงเทพมหานครก็เช่นกัน และกลับจะได้รับผลกระทบยิ่งกว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านในการปกครอง ส่วนภูมิภาคเสียอีก เพราะความเปลี่ยนแปลงสูงสุดเกิดขึ้นที่กรุงเทพมหานครนี้เอง ดังนั้นผู้เขียน จึงได้กำหนดสมมติฐานในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านในกรุงเทพมหานครมีบทบาททาง ด้านการปกครองน้อยลงและปรับเปลี่ยนไปมีบทบาททางด้านการเมืองมากขึ้น โดยได้นำเอาแนว ความคิดเกี่ยวกับเรื่องบทบาท (role) และเรื่องผู้นำ (leader) มาใช้ประกอบการศึกษาวิจัย โดยสามารถอธิบายได้ว่าตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นสภาพอย่างหนึ่ง มนุษย์ทุกคนจะต้องมี สภาพภาพติดตัวอยู่เสมอไม่ว่าอย่างไรก็ตามก็อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง สภาพภาพไม่อาจจะอยู่ลอย ๆ ได้ เพราะเป็นสิ่งที่เป็นส่วนควบคือ จะต้องมีการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสภาพนั้น ๆ การ ปฏิบัติเช่นว่านี้ ก็คือสิ่งที่เรียกว่า บทบาท กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ บทบาทเป็นการกระทำออกมา ตามหน้าที่ซึ่งมีอยู่ การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะมีสภาพเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านได้ จะต้องผ่าน กระบวนการคัดเลือก โดยการได้รับการเลือกตั้งขึ้นมาจากราษฎร ซึ่งแสดงว่า กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลที่ราษฎรให้การยอมรับนับถือว่ามีความสามารถ มีความเหมาะสมที่จะขึ้นมาเป็นตัวแทนหรือ ผู้นำของตน เมื่อได้รับเลือกตั้งอยู่ในสภาพกำนันผู้ใหญ่บ้านแล้ว ก็จะต้องแสดงบทบาทของการ เป็นผู้นำตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย หรือสภาพสังคมคาดหวังว่าผู้นำควรจะทำเพื่อตอบสนอง ความต้องการแก่ราษฎรผู้เลือกเขาขึ้นมา ซึ่งผู้เขียนได้กำหนดกรอบทิศทางของการแสดงบทบาท ออกเป็นสองส่วนใหญ่ ๆ คือ บทบาททางด้าน การปกครอง กับบทบาททางด้านการเมือง

เมื่อได้ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับกำนันผู้ใหญ่บ้านของกรุงเทพมหานคร ได้พบว่า จาก จำนวนเขตต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั้งหมด 38 เขต จะมีกำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่เพียงจำนวน 15 เขต ในพื้นที่ ทางฝั่งพระนครจำนวน 9 เขต ได้แก่ เขตประเวศ เขตบางเขน เขตดอนเมือง เขตลาดกระบัง

เขตลาดพร้าว เขตบึงกุ่ม เขตมีนบุรี เขตหนองจอก และในพื้นที่ทางฝั่งธนบุรีจำนวน 6 เขต ได้แก่ เขตภาษีเจริญ เขตบางขุนเทียน เขตจอมทอง เขตตลิ่งชัน เขตหนองแขม เขตราษฎร์บูรณะ รวมจำนวนทั้งสิ้น 727 คน กำนันผู้ใหญ่บ้านเหล่านี้เป็นผู้มีหน้าที่ดูแลหน่วยการปกครองระดับแขวง และหมู่บ้าน ซึ่งแยกย่อยลงมาจากระดับเขต ซึ่งในจำนวนเขต 15 เขตที่กล่าวถึงนี้ แบ่งออกเป็น 72 แขวง แต่มีแขวงที่กำนันเป็นผู้ปกครองดูแลอยู่เพียง 66 แขวง ส่วนอีก 6 แขวงไม่มีกำนัน แต่อย่างไรก็ตาม กำนันผู้ใหญ่บ้านเหล่านี้แม้จะเป็นผู้อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของกรุงเทพมหานคร แต่เงินค่าตอบแทนตำแหน่งและเงินสวัสดิการต่าง ๆ กรุงเทพมหานครมิได้เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในส่วนนี้แต่ประการใด ผู้ที่ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดก็คือ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

กำนันผู้ใหญ่บ้านของกรุงเทพมหานคร อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 เช่นเดียวกับกำนันผู้ใหญ่บ้านในส่วนภูมิภาค ดังนั้นบทบาทหน้าที่จึงเป็นอย่างเดียวกัน คือ การบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ราษฎร อันมีความหมายกว้างขวาง แต่อาจกล่าวได้ว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทหน้าที่ในการปกครองดูแลราษฎร การรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ให้ทางราชการทราบ การนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร การจัดทำทะเบียนต่าง ๆ การจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น การระดมราษฎรเข้าช่วยเหลือแก้ไขเมื่อเกิดเหตุร้ายหรือสาธารณภัย การตรวจตราดูแลสิ่งสาธารณะประโยชน์ ฯลฯ การฝึกอบรมราษฎรให้รู้จักกระทำการรบ โดยการเกณฑ์ทหาร การฝึกอบรมและจัดตั้งอาสาสมัคร หรือกลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ การบำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎร การป้องกันโรคติดต่อ การจัดทำหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคดีอาญา เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การสืบสวน การตรวจค้นหาผู้กระทำความผิด เป็นต้น บทบาทหน้าที่ตามที่กล่าวมาเป็นบทบาทโดยทั่วไป ซึ่งได้รับการยึดถือและปฏิบัติมากน้อยแตกต่างกันไปตามสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่และระดับความสนใจหรือความชำนาญของกำนันผู้ใหญ่บ้านแต่ละคน นอกจากนี้ยังมีบทบาทหน้าที่อื่น ๆ อีกมาก

ในการเจาะลึกลงไปศึกษา บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้เขียนได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร และการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจประกอบกัน สำหรับการวิจัยเชิงสำรวจนั้น ผู้เขียนได้ทอดแบบสอบถามไปยังกลุ่มประชากรกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นจำนวนมาก และได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 260 ชุด ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ถูกนำมาดำเนินการวิเคราะห์ค่าทางสถิติ เพื่ออธิบายและพิสูจน์สมมติฐาน โดยกำหนดตัวแปรแบ่งออกเป็น ตัวแปรอิสระได้แก่

ระยะเวลาที่กำหนดผู้ใหญ่วัยบ้านดำรงตำแหน่ง ลักษณะความเจริญของพื้นที่ ซึ่งดำรงตำแหน่ง ระดับการศึกษา และอาชีพ ส่วนตัวแปรตามได้แก่บทบาททางด้านการปกครองกับบทบาททางด้านการเมือง

ผลการวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปร ทำให้ได้ผลสรุปว่า ภูมิหลังของกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ มีความสัมพันธ์กับบทบาททางด้านการปกครองและบทบาททางด้านเมือง สำหรับพื้นที่ปกครองซึ่งมีลักษณะเป็นชุมชนเมืองและชนบทการแสดงบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทางด้านปกครองและการเมืองไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของบทบาททางด้านการปกครองกับบทบาททางด้านการเมืองแล้ว พิจารณาได้ว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านทั้งในพื้นที่ปกครอง ซึ่งเป็นลักษณะชุมชนเมืองและชนบทได้แสดงบทบาททางด้านการเมืองมากกว่าบทบาททางด้านการปกครอง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยมีบทบาททางด้านการปกครองน้อยลงและมีบทบาททางด้านการเมืองมากขึ้น

ผลการศึกษาวิจัยอีกประการหนึ่งก็คือ แม้ว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านจะได้หันเหความสนใจจากบทบาทหน้าที่ซึ่งตนมีอยู่ไปสู่การแสดงบทบาททางด้านการเมืองหรือการมีกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งให้ผลตอบแทนที่น่าดึงดูดใจกว่า แต่กำนันผู้ใหญ่บ้านแทบทุกคนกลับไม่ยินดีที่จะละสถานภาพการเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านของตน ทั้งนี้เพราะว่าการเป็นตัวแทนหรือผู้นำของกลุ่มราษฎรได้เอื้ออำนวยผลประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการยอมรับจากสังคม ความสามารถที่จะมีช่องทางเข้าถึงข้าราชการผู้มีอำนาจตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ทำให้มีโอกาสที่จะได้สัญญารับเหมาทำโครงการการเป็นหัวหน้าคณะนักการเมือง หรือพรรคการเมือง การเป็นนายหน้าซื้อขายที่ดิน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากการได้ดำรงตำแหน่งการเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลของการศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในกรุงเทพมหานคร ผู้เขียนได้พิจารณาถึงข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่และข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว ดังนี้

1. ในปัจจุบันพื้นที่ของกรุงเทพมหานครได้มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จากพื้นที่ซึ่งเคยเป็นแหล่งประกอบอาชีพการเกษตร ปัจจุบันกลับกลายเป็นแหล่งอยู่อาศัย และใช้ประกอบกิจกรรมทางพาณิชย์ ความสัมพันธ์ในชุมชนของราษฎรในลักษณะของการมีผู้นำทำหน้าที่คอยดูแลบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับราษฎร ซึ่งยินดีที่จะรอรับสิ่งซึ่งผู้นำหยิบยื่นให้ได้ เปลี่ยนแปลงไป ราษฎรรู้จักที่จะช่วยเหลือตนเอง และเรียกร้องในสิ่งที่พวกตนต้องการและตนมีสิทธิที่จะควรจะได้ประกอบกับสภาพความเป็นอยู่และฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ทำให้ช่องว่างความสัมพันธ์ระหว่างกำนันผู้ใหญ่บ้านกับราษฎร นับวันแต่จะกว้างออกไปทุกที ในบางพื้นที่ซึ่งเป็นลักษณะพื้นที่ประกอบธุรกิจการพาณิชย์ทั้งหมด แต่ก็ยังมีป้ายบอกสถานที่ทำการของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้เห็นอยู่ริมถนนใหญ่อันเต็มไปด้วยการจราจรที่คับคั่ง ติดขัด หากมองถึงสภาพความเป็นจริงว่า ในฐานะที่กำนันผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุข แก้ไขปัญหาความเดือดร้อน และดูแลความสงบสุขให้แก่ชุมชนที่เจริญแล้วเหล่านี้ กำนันผู้ใหญ่บ้านเหล่านั้นจะมีโอกาสมากน้อยเพียงใดที่จะได้แสดงบทบาทหน้าที่ให้สมกับความหมายของผู้นำของชุมชน ในเมื่อโอกาสที่ราษฎรจะได้ฟังพวาอาศัย กำนันผู้ใหญ่บ้านมีอยู่น้อยมาก ดังนั้นในความเห็นของผู้เขียน กรุงเทพมหานคร ควรจะได้ทำการทบทวนโครงสร้าง สภาพพื้นที่โดยจัดระดับของความเจริญ แต่ละส่วนแต่ละตำบลหมู่บ้านเสียใหม่ คล้ายกับการจัดระดับชั้นของอำเภอ ซึ่งกรมการปกครองได้จัดแบ่งระดับความเจริญของอำเภอออกเป็น 5 ระดับ เพื่อประโยชน์ในการวางแผนพัฒนา จัดกรอบอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ และจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับระดับของความเจริญและความต้องการใช้ทรัพยากรที่แตกต่างกัน แต่การจัดระดับชั้นของตำบลหมู่บ้านในกรุงเทพมหานครนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะกำหนดโครงสร้างของระบบกำนันผู้ใหญ่บ้านตามความเป็นจริงและประโยชน์จากการปฏิบัติงาน ตำบลหมู่บ้านใดมีระดับความเจริญตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น ก็ควรที่จะมีการออกประกาศของกรุงเทพมหานคร ยกเลิกตำแหน่งกำนัน

ผู้ใหญ่อ่านเสีย ผลดีอีกประการหนึ่งของการจัดระดับชั้น ตำบล หมู่บ้านก็คือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน จะได้ทราบถึงสภาพของตนเองและพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเมื่อพื้นที่มีความเจริญมากขึ้นโดยลำดับจนถึงเกณฑ์ที่ควรจะยกเลิกตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำให้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบกำนันผู้ใหญ่บ้าน สามารถดำเนินไปได้อย่างมีขั้นตอน มีแบบแผน ค่อยเป็นค่อยไป

2. ถ้าหากกรุงเทพมหานครเห็นว่า ตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นตำแหน่งที่ยังมีความสำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของกรุงเทพมหานครแล้ว สิ่งที่คุณเขียนคิดว่าควรจะทำก็คือ ควรปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ให้มีขอบเขตของงานให้กระชับขึ้น ชัดเจนขึ้น และตรงตามความต้องการของราษฎร อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และกฎหมายอื่น ๆ มีอยู่อย่างมากมายครบวงจรแล้ว ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องยากที่กรุงเทพมหานครจะได้สำรวจและทบทวนบทบาทหน้าที่โดยภาพรวมเสียใหม่ แล้วปรับบทบาทหน้าที่ให้กระชับเข้า เน้นในส่วนหลัก ๆ หรือเป็นเรื่องสำคัญ ๆ ทั้งนี้ต้องดูด้วยว่า บทบาทหน้าที่ซึ่งถูกปรับให้กระชับเข้านั้นสอดคล้องกับลักษณะความเจริญของแต่ละพื้นที่ด้วย ในเรื่องนี้สำนักงานเขตต่าง ๆ จะเป็นผู้มีบทบาทในการบริหาร บทบาทหน้าที่ ของกำนันผู้ใหญ่บ้านได้เป็นอย่างดี

3. จากการที่ตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้รับเงินค่าตอบแทนตำแหน่งน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตในเมืองหลวง ทำให้ความทุ่มเทที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ราษฎร อาจมีได้ไม่อย่างเต็มที่ และอาจหันเหไปประกอบกิจการมออย่างอื่นอันเกี่ยวกับการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวและมีความจำเป็นมากกว่า ที่กล่าวเช่นนี้ได้หมายความว่า ผู้เขียนต้องการจะให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีโอกาสได้ประกอบกิจการอื่น ๆ อันไม่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย แต่ต้องการเพิ่มประสิทธิภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้มากขึ้น ในการเพิ่มประสิทธิภาพ สิ่งที่มีความสัมพันธ์เป็นสัดส่วนกันก็คือ ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน ดังนั้น กรุงเทพมหานครควรพิจารณาระเบียบข้อบังคับกฎหมาย และหาทางปรับปรุง เพื่อเปิดทางให้สามารถเพิ่มเงินค่าตอบแทนตำแหน่ง เงินค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน เงินสวัสดิการอื่น ๆ ให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยไม่จำเป็นต้องมองเฉพาะกรอบของค่าตอบแทน ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดขึ้นไว้ เพื่อใช้กับกำนันผู้ใหญ่บ้านทั่วประเทศ กรุงเทพมหานครมีงบประมาณอยู่มากมาย และอิสระในการบริหารงบประมาณ

นี้ด้วยตนเองอยู่แล้ว หากกรุงเทพมหานครต้องการจะปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เสียใหม่ สิ่งที่จะทำพร้อมกันไปก็คือ การปรับปรุงค่าตอบแทนต่าง ๆ

4. เป็นข้อเท็จจริงประการหนึ่งว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านค่อนข้างจะมีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับนักการเมืองหรือพรรคการเมือง ทั้งนี้เพราะกรุงเทพมหานครเป็นการปกครอง ท้องถิ่น ดังนั้นผู้บริหารงานหรือผู้ที่ทำหน้าที่ทางนิติบัญญัติ เป็นผู้ที่ผ่านกระบวนการเลือกตั้งทั้งสิ้น นับตั้งแต่ตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาเขต นี้ยังไม่รวมถึงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งจะต้องเข้าไปทำงานในระดับชาติ ดังนั้น พรรคการเมืองทุกพรรค ถ้าเป็นไปได้ต้องการมีฐานคะแนนเสียงในกรุงเทพมหานครด้วยกัน ทั้งสิ้น ปัจจัยภายนอกในเรื่องนี้จึงเป็นข้อเท็จจริงที่หลีกเลี่ยงได้ยากสำหรับกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องมากน้อยต่างกัน สำหรับแต่ละบุคคล จากคำตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับเรื่องความเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการปฏิบัติหน้าที่ติดต่อประสานงานกับทางสำนักงานเขต มีคำตอบไม่น้อยที่ชี้ให้เห็นว่า ยังมีความไม่ราบรื่นในการติดต่อประสานงานกันอยู่บ้าง เรื่องนี้ถ้ากรุงเทพมหานครได้มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น รวมทั้งการปรับปรุงในเรื่องอื่น ๆ ตามที่ได้เสนอแนะมาตั้งแต่ตอนต้น ก็จะทำให้บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะ เป็นผู้ผู้นำของราษฎร เป็นผู้หนึ่งที่ดูแลทุกข์สุข ดูแลความเป็นอยู่ ดูแลปกป้องผลประโยชน์ของราษฎร มีความชัดเจน มากขึ้นได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมากขึ้น

5. ในขณะที่แนวโน้มการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นมีมากขึ้นตามลำดับ สิ่งที่เห็น ได้ชัดก็คือ การปกครองในส่วนภูมิภาค มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล นิติบุคคลขึ้นมา หน่วยการปกครองระดับตำบลทั้งสองประกอบด้วยคณะกรรมการบริหาร อันมี กำนันผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการอื่น ๆ รวมทั้งกรรมการที่มาจาก การเลือกตั้งของราษฎรด้วย ทำหน้าที่ดูแลแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ตำบลของตนให้เจริญก้าวหน้า มีบุคคลากรเงินงบประมาณ และอำนาจหน้าที่เป็นของตนเอง ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของราษฎรได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นคนในพื้นที่ย่อมรู้ซึ่งถึงปัญหา และสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ทันกับความต้องการ ไม่ต้องรอการตัดสินใจสั่งการ และเงินประมาณสนับสนุนจากหน่วยเหนือขึ้นไป ซึ่งการจัดตั้งหน่วย การปกครองท้องถิ่นรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับการยกระดับขึ้นมาจากสภาตำบล นิติบุคคลนี้ จะถูกจัดตั้งขึ้นในทุกจังหวัดจนครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดในประมาณปี พ.ศ. 2541 ดังนั้น หากกรุงเทพมหานครจะได้ปรับปรุงหน่วยการปกครองในระดับย่อยของตนคือ แขวง ซึ่งก็คือ ตำบลในการปกครองส่วนภูมิภาค ให้การบริหารงานดูแลแก้ไขปัญหาชุมชนของตนในแต่ละพื้นที่

ของแขวงพัฒนาไปสู่รูปแบบคณะกรรมการ โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการคล้ายคลึงกัน มอบอำนาจในการตัดสินใจกำหนดนโยบายและมีอำนาจบริหารงบประมาณของตนเอง ให้คณะกรรมการชุดนี้ไปดำเนินการแก้ไขปัญหาชุมชนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง หรือสังคม ในกรอบหรือระดับที่ชุมชนสามารถจะดำเนินการด้วยตนเองได้ ก็จะทำให้การดูแลบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ราษฎรเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพมากขึ้น ราษฎรเองก็มีความพึงพอใจที่ตนเองจะได้มีส่วนร่วมในการดูแลแก้ไขปัญหาของตนเอง รวมทั้งเป็นการแบ่งเบาภาระของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และทางสำนักงานเขตอีกทางหนึ่ง อีกทั้งเป็นการสอดคล้องกับรูปแบบการกระจายอำนาจที่กำลังดำเนินการอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทยอีกด้วย ตัวอย่างที่เห็นได้ อีกประการหนึ่งก็คือ เทศบาล ซึ่งเป็นการปกครองท้องถิ่นที่มีรูปแบบคล้ายคลึงกับกรุงเทพมหานคร จนอาจกล่าวได้ว่า กรุงเทพมหานครก็คือ เทศบาลขนาดใหญ่หนึ่งเอง ในเทศบาลได้มีการสร้างรูปแบบของการดูแลตนเองในลักษณะของคณะกรรมการชุมชนขึ้นมา เพราะการดูแลพื้นที่ทั้งหมด อาจจะมีปัญหาเรื่องการดูแลไม่ทั่วถึง จำเป็นจะต้องมีโครงสร้างระดับรองลงมาเป็นหน่วยงานย่อย ทำหน้าที่คอยช่วยเหลือ ดังนั้นกรุงเทพมหานครน่าจะ ได้ศึกษาหาข้อมูลในเรื่องนี้และนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการปกครองของตน